

Individuele afname: hoe krijg je de meest optimale informatie?

De Boom LVS-toets Spelling kan niet alleen voor groepsgewijze of individuele niveau- of voortgangsbepaling worden gebruikt, maar is ook in te zetten bij individuele leerlingen die niet op het niveau van de groep presteren. In deze whitepaper beschrijven we welke keuzes je in dat geval kunt maken om naast een niveaubepaling ook de gewenste diagnostische informatie te verzamelen, en hoe je dat op een tijdsefficiënte manier kunt doen. Twee blokken van vijftien woorden is meestal genoeg!

Waarom individueel toetsen?

Er kunnen verschillende redenen zijn waarom je individueel een spellingtoets wilt afnemen. Het kan zijn dat het eenvoudigweg past bij de toetsvisie op jouw school. Toets je normaalgesproken groepsgewijs, dan kun je op school ervaren dat een leerling zo ver achterblijft dat meedoen met een groepsgewijs afgenomen dictee weinig zin heeft. De spellingstof is dan veel te moeilijk. Dit leidt tot frustraties bij de leerling en levert jou te weinig informatie op. Ook kun je een leerling individueel willen toetsen in een *remedial teaching setting* of tijdens een diagnostisch onderzoek.

In deze gevallen wil je niet alleen een niveaubepaling, een percentiel- en een normscore (de vergelijking van de leerling met zijn groepscohort), maar ook diagnostische informatie over de tekorten in de spellingkennis. Het is dan passender om andere blokken af te nemen dan wat groepsgewijs wordt afgenomen.

Omdat de Boom LVS-toets Spelling is genormeerd voor het héle schooljaar en twee parallelle versies heeft, kun je het afnamemoment naar eigen inzicht bepalen. Het is dus niet nodig om steeds dezelfde toetsmaand te kiezen. Dit geeft maximale vrijheid bij individuele toetsing.

Hoe bepaal je welke blokken je afneemt?

Bij zwakke spellers leveren de blokken die groepsgewijs worden afgenomen, onvoldoende informatie op over de kwaliteit van hun spelling: zij hebben baselere spellingproblemen. Maar welke blokken neem je dan af? Bij de Boom LVS-toets Spelling kan dit op een efficiënte manier: je bepaalt altijd op basis van *twee blokken van vijftien woorden* het niveau en toetst hooguit een blok vooruit of terug. In de meeste gevallen heb je aan dertig woorden genoeg, een enkele keer zul je drie blokken van vijftien woorden moeten afnemen. Dit vraagt wel om een tactische aanpak!

Er zijn verschillende mogelijkheden om tot een globale inschatting te komen van het spellingniveau van een

individuele leerling en daarmee te bepalen welke blokken het meest geschikt zijn om af te nemen. Dit kan met behulp van een beredeneerde schatting, met behulp van een eerdere toetsafname of met behulp van een ander LVS dan het Boom LVS. Deze drie methoden zullen hier worden besproken. Als vierde komt de afname van de blokken voor de werkwoordspelling aan de orde.

Bij de keuze voor de meest passende blokken wordt gebruikgemaakt van de didactische leeftijdsequivalent, de DLE-score: deze geeft aan voor welke didactische leeftijd (DL) de leerling gemiddeld presteert. Je kunt bijvoorbeeld zeggen dat een leerling die in juni in groep 6 zit (de DL is dan 40), met een DLE van 20 op de spellingtoets het niveau heeft van de gemiddelde leerling aan het eind van groep 4 (juni groep 4 = DL 20). Het leerrendement (LR) van deze leerling kan dan makkelijk worden berekend: $LR = DLE \text{ gedeeld door } DL$, dus: $LR = 20/40 = 0,50$ oftewel 50%.

Tips: welk blok neem je eerst af en wanneer stel je je afnameplan bij?

Is het eerste afgenomen blok te moeilijk? Maakt de leerling zeven fouten of meer in het eerste afgenomen blok, neem dan als tweede het aansluitende lagere blok af.

Is je plan om dezelfde blokken af te nemen als bij de vorige meting? Begin dan met het moeilijkste van de twee blokken. Je kunt dan na de afname van dit blok alsnog kiezen of je bij je plan blijft en het aansluitende lagere blok afneemt of dat je vooruit toetst (een blok omhoog gaat). Maakt de leerling minder dan zeven fouten in het eerste afgenomen blok, dan kun je besluiten het aansluitende hogere blok af te nemen.

Is je plan om vergeleken met de vorige afname een blok omhoog te gaan? Dan begin je gewoon met het makkelijkste van de twee blokken. Ook dan kun je na het afnemen van het eerste blok bepalen hoe je verder gaat: maakt het kind zeven of meer fouten in dit eerste blok, dan kun je overwegen om terug te toetsen. Je neemt dan niet het volgende blok maar het voorgaande blok als tweede af.

Heb je bij individuele afname na twee blokken nog steeds het idee dat het laagste blok te moeilijk of het hoogste blok te makkelijk is? Neem dan een derde blok af: toets terug of toets vooruit. Normeer vervolgens op de twee best passende blokken. Met het derde blok doe je dan niets meer.

1. Keuze van blokken met behulp van een berekende schatting

Neem je de Boom LVS-toets Spelling voor het eerst af bij een leerling en heb je geen idee wat zijn niveau is? De ervaring van de eerste auteur van deze whitepaper is dat leerlingen die voor onderzoek naar ernstige enkelvoudige dyslexie (EED) worden aangemeld, gemiddeld een leerrendement van 30-40 procent hebben op de spellingtoetsen die op school zijn afgenomen in de periode voor het onderzoek. Als er geen informatie beschikbaar is over het leerrendement van de leerling voor het moment van toetsen, zou je een blokkeuze kunnen maken op basis van deze informatie (zie tabel 1).

Tabel 1. Keuze spellingblokken bij 40% leerrendement (LR)

DL	Groepsgewijze afname Spelling Woorden	DLE* bij 40% LR	Individuele afname Spelling Woorden bij 40% LR	Groepsgewijze afname Spelling Werkwoorden	Groepsgewijze afname Spelling Werkwoorden
7-10	Blok 1 & 2	2-4			
11-12	Blok 1 & 2	5			
13-20	Blok 2 & 3	5-8	Blok 1 & 2		
21-22	Blok 2 & 3	9	Blok 1 & 2		
23-30	Blok 3 & 4	9-12	Blok 1 & 2		
31-32	Blok 3 & 4	13	Blok 1 & 2		
33-40	Blok 4 & 5	13-16	Blok 2 & 3		
41-42	Blok 4 & 5	17	Blok 2 & 3	Blok 1 & 2	Blok 1 & 2
43-50	Blok 5 & 6	17-20	Blok 2 & 3	Blok 1 & 2	Blok 1 & 2
51-52	Blok 5 & 6	21	Blok 2 & 3	Blok 2 & 3	Blok 1 & 2
53-60	Blok 5 & 6	21-24	Blok 2 & 3	Blok 2 & 3	Blok 1 & 2

*) DLE afgerond op heel getal.

Toelichting: in kolom 2 staat het groepsgewijze afnameschema voor de Boom LVS-toets Spelling Woorden (zie Bijlage XI van de Gebruikershandleiding en Verantwoording). In kolom 4 staat welke blokken het meest aansluiten bij een gemiddeld EED-leerrendement. Je kunt hiermee flexibel omgaan, zoals uit de volgende voorbeelden blijkt:

- **Voorbeeld 1:** Hamza zit in groep 8 in de maand oktober. Zijn DL is 52. De geschatte DLE is 21 (zie tabel 1, kolom 3). Volgens kolom 4 komen dan de blokken 2 en 3 in aanmerking. We beginnen met blok 3. Dit kost veel moeite: Hamza maakt acht fouten. We nemen dus daarna volgens plan blok 2 af.

- **Voorbeeld 2:** Sofia zit eveneens in groep 8 in de maand oktober. Haar DL is 52. De geschatte DLE is 21. We kiezen weer voor blokken 2 en 3 en beginnen met blok 3. Dit gaat heel goed: Sofia maakt drie fouten. We besluiten om vooruit te toetsen en nemen als tweede blok niet blok 2 maar blok 4 af.
- **Voorbeeld 3:** Robin zit in groep 8 in de maand oktober. Zijn DL is 52. De geschatte DLE is 21. We beginnen weer met blok 3. Dit lukt helemaal niet: hij schrijft dertien woorden fout. We nemen vervolgens blok 2 af en tellen negen fouten. We besluiten een derde blok af te nemen: blok 1. Er worden altijd twee blokken genormeerd, dus we laten blok 3 vallen en normeren op blok 1 en 2.

- *Voorbeeld 4:* Otis zit in groep 6 in de maand november. Zijn DL is 33. De geschatte DLE is 13. Volgens kolom 4 kan dan net blok 2 en 3 worden afgenomen. De kans is nu groter dat blok 3 te moeilijk is dan dat we door moeten toetsen naar blok 4. We kiezen er nu voor om blok 2 eerst af te nemen. Gaat dit blok goed, dan toetsen we vooruit, maakt Otis op dit blok zeven of meer fouten, dan toetsen we terug en nemen we hierna blok 1 af.

DLE (vorige afname) + verwachte vooruitgang in DLE's = schatting huidige DLE.

Met deze DLE-schatting kun je in tabel 2 kijken wat de passende blokken zijn.

- *Voorbeeld 5:* Owen haalde een DLE van 20 bij de vorige afname, die zes maanden geleden plaatsvond. Er is een goede ontwikkeling gemaakt in die maanden, mogelijk heeft Owen wel een half jaar vooruitgang geboekt. De geschatte DLE is dan 26. In tabel 2 valt dan af te lezen dat je blok 3 en 4 kunt afnemen.
- *Voorbeeld 6:* Elena haalde een DLE van 20 bij de vorige afname, die zes maanden geleden plaatsvond. De begeleiding is gericht geweest op de basale spelling van eenlettergrepige woorden. Je ziet een prima vooruitgang, maar denkt dat een hoger blok afnemen weinig zinvol is omdat de spellingstof uit dat blok niet is behandeld. Het ligt dan voor de hand om weer dezelfde blokken af te nemen als bij de vorige afname.¹

2. Keuze van blokken met behulp van een eerdere toetsafname

Doorgaans zal de vorige meting met de Boom LVS-toets Spelling al enige tijd geleden zijn. In de tussentijd heeft de leerling waarschijnlijk progressie gemaakt. De vraag is dan: moet je dezelfde blokken afnemen of één blok hoger gaan? Ofwel: denk je dat de leerling tot een DLE zal komen waarbij een hoger blok beter past? De eenvoudigste methode is om dit op het gevoel te doen: hoeveel maanden zijn verstreken sinds de vorige afname? Hoeveel maanden vooruitgang schat je in dat de leerling heeft gemaakt? Daarmee kun je het volgende sommetje maken:

Tabel 2. Welke blokken worden afgenomen bij groepsgewijze afname

Toets	Groep	DL	Periode	Blok	Aantal opgaven
Boom LVS-toets Spelling Woorden	3	7-10	mrt-juli sep-okt	Blok 1 & 2	30
	4	11-12			
	4	13-20	nov-juli sep-okt	Blok 2 & 3	30
	5	21-22			
	5	23-30	nov-juli sep-okt	Blok 3 & 4	30
	6	31-32			
	6	33-40	nov-juli sep-okt	Blok 4 & 5	30
	7	41-42			
	7	43-50	nov-juli sep-juni	Blok 5 & 6	30
	8	51-60			

In tabel 2 is weergegeven welke blokken van de Boom LVS-toets Spelling groepsgewijs (kunnen) worden afgenomen. De normering voor groep 3 geldt vanaf maart (DL=7); de afname in groep 3 zal dus steeds in de tweede helft van het schooljaar plaatsvinden. Als er snel na de zomervakantie getest zou worden (groepsgewijs zal dat overigens zelden gebeuren), dan is het beter de blokken van het voorgaande schooljaar af te nemen. Het nieuwe, moeilijkere blok is genormeerd vanaf november.

3. Keuze van blokken met behulp van een ander LVS dan het Boom LVS

Als er eerder andere methodeonafhankelijke spellingtoetsen zijn afgenomen, dan kan met de informatie daarvan bekeken worden welke blokken van de Boom LVS-toets Spelling het meest aansluiten. Je moet dan wel rekening houden met het aantal maanden dat sinds deze afname is verstreken. In het voorbeeld van leerling Anna in tabel 3 is de laatste afname in juni geweest.

¹ Let op: de DLE-score geeft dan weer hoe goed de leerling scoort voor de spellinginhoud die getoetst is! Dit betekent niet dat de leerling op de spelling van een hoger, niet getoetst blok ook dezelfde DLE score zou halen.

Anna zit ondertussen in groep 6, het moment wanneer we willen toetsen is februari. De DLE in juni groep 5, bij DL=30, was 22 en het leerrendement was 73% (zie de onderste regel van de tabel, kolom LR%). Nu, eind februari, zijn we zes maanden na de laatste toetsafname. De DL van Anna is

$30+6=36$. Je zou kunnen verwachten dat zij in de afgelopen zes maanden een vergelijkbaar leerrendement heeft geboekt als in de periode ervoor. De verwachte DLE is dan als volgt te berekenen: $DL \times LR$. In dit geval dus: $36 \text{ maanden} \times 0,73 = 26,3$ (een LR van 73% zetten we om naar 0,73).

Tabel 3. Spellingresultaten van Anna op de Spellingtoets van Cito

NEDERLANDS - CITO Spelling											
Toetsnaam	Ind.	Onderdeel	Score	Schaal	DL	DLE	LR%	LR	Nw.	Niv.	
3.0 M3	Nee	Totaal	33	142	5	<5	<100	<0	2,6	C	III
3.0 E3	Nee	Totaal	30	177	10	8	80	-2	2,0	C	IV
3.0 M4	Nee	Totaal	18	179	15	8	53	-7	0,9	E	V
3.0 E4	Nee	Totaal	22	238	20	15	75	-5	1,8	D	IV
3.0 M5	Nee	Totaal	29	268	25	21	84	-4	1,9	D	IV
3.0 E5	Nee	Totaal	26	275	30	22	73	-8	1,4	D	V

Welke blokken zijn nu het beste af te nemen bij Anna, die op het toetsmoment een verwacht vaardigheidsniveau heeft van DLE=26? Het advies is om de blokken af te nemen die bij haar DLE passen. In de DL-kolom van tabel 2 zoeken we DL=26 op en we zien dan in de vijfde kolom dat dit de blokken 3 en 4 zijn.

4. Keuze van blokken voor werkwoordspelling

Als je bij een zwakke speller werkwoordspelling wilt toetsen, is de keuze simpel: je neemt dan in principe blok 1 en 2 af. Ook hier kun je de definitieve keuze uitstellen door eerst blok 2 af te nemen. Gaat dit niet goed, dan ga je verder met blok 1, gaat het behoorlijk goed dan neem je vervolgens blok 3 af.

Hoe nu verder? Verdiepende foutenanalyse maken!

Als je het dictee hebt nagekeken, waarbij je elk woord dat niet honderd procent goed geschreven is, fout rekent, voer je voor de leerling in het Boom testcentrum in welke twee blokken je hebt afgenomen² en op welke datum je dat hebt gedaan. Vervolgens voer je de score (het aantal goed gespelde woorden) in en kun je de afname normeren. Bij een individuele afname is het zeer aan te raden om meteen, voordat je in het Boom testcentrum een rapport opvraagt, ook een kwalitatieve analyse te maken van de spellingfouten. Hiervoor biedt de Boom LVS-toets Spelling een gebruikersvriendelijke mogelijkheid. Dit werkt als volgt.

- a) Voer eerst de score in op de blokken en normeer de toets.

- b) Zoek onder het tabblad 'Genormeerd' naar de leerling.
- c) Klik nu niet op 'rapport maken', maar eerst op 'fouten analyseren'.
- d) Nu krijg je de woorden te zien van de blokken die geschreven zijn en moeten de gemaakte fouten worden ingevoerd. Als je hier nog geen ervaring mee hebt, klik dan op het woord 'Stappenplan' op het scherm. Dit helpt je (naar wij hopen op een zo duidelijk mogelijke manier) om de analyse in te vullen. Om tot een goede foutenanalyse te kunnen komen, is het noodzakelijk dat je deze invulinstructies nauwkeurig volgt.
- e) Klaar? Dan kun je het scherm afsluiten en op 'rapport maken' klikken. Je krijgt nu naast de scores die voor een niveaubepaling van belang zijn ook een individuele foutenanalyse. Deze bestaat uit een overzicht per spellingcategorie en een gedetailleerd overzicht waarin de fouten van de leerling worden vergeleken met een nog specifiekere categorisering.
- f) Met deze informatie kun je gericht evalueren wat het effect is geweest van eerdere begeleiding en/of een plan maken voor hulp in de komende periode.

Veelgestelde vragen

Heb je naar aanleiding van deze whitepaper nog vragen? Op de productpagina van de Boom LVS-toets Spelling op www.boomtestonderwijs.nl vind je een overzicht van veelgestelde vragen – en de antwoorden daarop. Vind je daar niet het antwoord dat je zoekt? Neem dan contact op met onze Klantenservice: klantenservice@boomtestonderwijs.nl. We helpen je graag verder!

² Hoe normeer je als je drie blokken hebt afgenomen? Op de productpagina van de Boom LVS-toets Spelling op www.boomtestonderwijs.nl wordt deze vraag beantwoord. Zie hier voor de tab Veelgestelde vragen.